

PREZES
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW W
KATOWICACH

40-024 Katowice, ul. Powstańców 41a
Tel./Fax (0-32) 256-46-96, Tel/Fax (0-32) 255-26-47, Tel. /Fax (0-32) 255-44-04
E-mail: katowice@uokik.gov.pl

Katowice, dn. 30.05.2003r.

RKT-61/19/03/SB

DECYZJA Nr 15/2003

Stosownie do art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz.U. 2003r. Nr 86, poz. 804) i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. nr 18 poz. 172 z późn.zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko Krajowej Agencji Nakładów Finansowych „KAPITAŁ” Sp. z o.o., ul. Podmiejska, 44-207 Rybnik

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

1. na podstawie art. 23c) ust. 1 w związku z art. 23a) ust. 2 w/w ustawy uznaje się **za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i naruszającą zakaz**, praktykę polegającą na stosowaniu przez Krajową Agencję Nakładów Finansowych „KAPITAŁ” Sp. z o.o., ul. Podmiejska, 44-207 Rybnik w ogólnych warunkach umowy, której przedmiotem jest umożliwienie na określonych w umowie zasadach członkostwo Inwestora w Funduszu „KAPITAŁ”, obowiązujących w dacie kontroli przeprowadzonej w siedzibie firmy w dniu 12.02.2003r., postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 Kodeksu postępowania cywilnego, o następującej treści:

„1. W ciągu 3 (trzech) miesięcy licząc od zakończenia planu ratalnego, „KAPITAŁ” dokona ostatecznej likwidacji Funduszu.

2. Fundusze, jakie ewentualnie pozostaną po likwidacji Funduszu zostaną przeznaczone na:

a) pokrycie strat powstałych w Funduszu z powodów niezawinionych przez „KAPITAŁ” (np.: niemożność wyegzekwowania zadłużenia od Inwestora Funduszu lub poręczycieli),

b) wypłatę rat podstawowych Inwestorom Funduszu, którym nie zostało przydzielone dobro, a którzy zrezygnowali lub zostali wykluczeni, zgodnie z zasadami określonymi w art. 14 i art. 15.

3. Jeżeli będące w dyspozycji „KAPITAŁ” środki finansowe będą niewystarczające dla całkowitego zaspokojenia wierzytelności w powyższej kolejności płatności, należności będą dokonywane proporcjonalnie do wysokości wpłat każdego Inwestora Funduszu.

4. Jakikolwiek zmniejszenie się Funduszu, wywołane przez zdarzenie nie wymienione w umowie i niezależne od „KAPITAŁ” mogą wpłynąć na wysokości rozliczenia z Inwestorem Funduszu”
i nakazuje zaniechanie jej stosowania.

2 na podstawie art. 23c) ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów określa się Krajowej Agencji Nakładów Finansowych „KAPITAŁ” Sp. z o.o., środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w celu wykonania nakazu, polegające na

zaniechaniu stosowania niedozwolonego postanowienia umownego w umowach niewykonanych w dacie otrzymania decyzji, a także nowych umowach zawieranych po tej dacie.

Uzasadnienie

W dniu 12.02.2003r. w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, (zwanego dalej organem antymonopolowym) wszczęte zostało postępowanie wyjaśniające w sprawie stosowania przez Krajową Agencję Nakładów Finansowych „KAPITAŁ” Sp. z o.o., ul. Podmiejska, 44-207 Rybnik (zwana dalej „KAPITAŁ”), praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Analiza dokumentów zgromadzonych w trakcie kontroli przeprowadzonej w siedzibie spółki przy ulicy Podmiejskiej w Rybniku w dniu 13.02.2003r. wykazała, iż mogło nastąpić naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w zakresie stosowania postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 Kodeksu postępowania cywilnego.

W wyniku analizy zebranego w ten sposób materiału dowodowego, w dniu 06.03.2003r. zostało wszczęte, pod przedstawionymi wyżej zarzutami, postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Odpowiadając na postawione we wszczęciu zarzuty, „KAPITAŁ” stwierdził, że są nieprawdziwe oraz wyjaśnił, co następuje :

Treść zakwestionowanego postanowienia nie jest tożsama z postanowieniem wpisanym do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, gdyż porównywane zapisy nie pokrywają się.

Kapitał poinformował, iż w badanym wzorcu art. 17 pkt 4 OWU określa, że „Jakikolwiek zmniejszenie się Funduszu, wywołane przez zdarzenie nie wymienione w umowie i niezależne od „KAPITAŁ” mogą wpłynąć na wysokości rozliczenia z Inwestorem Funduszu.” Natomiast treść postanowienia wpisanego do rejestru brzmi „Jakikolwiek zmniejszenie się funduszu grupy, wywołane przez zdarzenia nie uwzględnione w tej Umowie, a niezależne od MeCom, będzie obciążać proporcjonalnie wszystkich Klientów uczestników danej grupy.” Podniesiono, iż powołane w art. 17 pkt 2 b), zapisy nie wywołują wątpliwości interpretacyjnych. Wyłączone jest zatem stosowanie art. 385 § 2 k.c., co skutkuje badaniem ich treści zgodnie z ogólną zasadą, iż w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Zamiarem stron było zapewnienie jasności rozliczenia po zakończeniu funkcjonowania grupy w sposób respektujących słuszne interesy zarówno Inwestora Funduszu, jak i Spółki.

Oceniając przedstawiony stan faktyczny organ antymonopolowy ustalił i zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 23a) ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, naruszenie obowiązku udzielenia konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

W trakcie postępowania wyjaśniającego, podczas kontroli przeprowadzonej 13 lutego 2003r. na podstawie art. 57 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w siedzibie przedsiębiorcy, uzyskano wzór umowy wraz z ogólnymi warunkami umowy, których przedmiotem jest umożliwienie na określonych w umowie zasadach członkostwo Inwestora w Funduszu

„KAPITAŁ”, obowiązujących w dacie kontroli przeprowadzonej w siedzibie firmy w dniu 12.02.2003r. (karta nr 15-16). Na podstawie analizy przedmiotowego wzorca stwierdzono, iż zaistniały przesłanki do wszczęcia postępowania w sprawie stosowania przez „KAPITAŁ” praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów polegających na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego.

Wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479³⁶ – 479⁴⁵ K.p.c.) dokonuje się niezależnie od tego, czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany w konkretnej umowie. Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowienia w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Tylko do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień umowy za niedozwolone. Art. 479⁴³ K.p.c rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w rejestrze, jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych.

Sąd dokonując oceny postanowienia umownego ocenia określony zapis, i w momencie jego wpisania do rejestru klauzula przestaje być postanowieniem jakiejś umowy, a stosuje się samodzielnie funkcjonującą zasadą, która została zakwestionowana. Ze względu na rozszerzoną skuteczność klauzul (art. 479⁴³ K.p.c), spełniają one funkcję podobną do przepisów prawa. Tak więc, dokonując oceny treści postanowień umownych wykorzystywanych przez przedsiębiorców we wzorcach umownych należy wykorzystywać reguły interpretacji wykształcone w nauce prawa i praktyce orzeczniczej (wykładnia językowa, systemowa, funkcjonalna). Stąd też, niedozwolone będą takie postanowienia umów, które mieszczą się w „hipotezie” klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię. Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej.

Krajowa Agencja Nakładów Finansowych „KAPITAŁ” Sp. z o.o. z siedzibą w Rybniku stosuje w „Ogólnych warunkach umowy” postanowienie wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (Karta nr 18):

art. 18 Likwidacja Funduszu:

1. W ciągu 3 (trzech) miesięcy licząc od zakończenia planu ratalnego „KAPITAŁ” dokona ostatecznej likwidacji Funduszu.
2. Fundusze, jakie ewentualnie pozostaną po likwidacji Funduszu zostaną przeznaczone na:
 - a) pokrycie strat powstałych w Funduszu z powodów niezawinionych przez „KAPITAŁ” (np.: niemożność wyegzekwowania zadłużenia od Inwestora Funduszu lub poręczycieli),
 - b) wypłatę rat podstawowych Inwestorom Funduszu, którym nie zostało przydzielone dobro, a którzy zrezygnowali lub zostali wykluczeni, zgodnie z zasadami określonymi w art. 14 i art. 15.
3. Jeżeli będące w dyspozycji „KAPITAŁ” środki finansowe będą niewystarczające dla całkowitego zaspokojenia wierzytelności w powyższej kolejności płatności należności będą dokonywane proporcjonalnie do wysokości wpłat każdego Inwestora Funduszu.
4. Jakikolwiek zmniejszenie się Funduszu, wywołane przez zdarzenie nie wymienione w umowie i niezależne od „KAPITAŁ” mogą wpłynąć na wysokości rozliczenia z Inwestorem Funduszu.”

Postanowienie powyższe zostało uznane za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Antymonopolowego (obecnie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów) z dnia 27 lutego 2002r. Sygn. akt XVII Amc 27/01, a do rejestru niedozwolonych postanowień umownych wpisane w dniu 23 sierpnia 2002r. W sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Biuro Pośrednictwa Handlowo-Finansowego MeCom Sp. z o.o. w Szczecinie Sąd uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

1. W okresie trzech miesięcy po terminie zakończenia planu ratalnego MeCom dokona ostatecznej likwidacji grupy.
2. Fundusze jakie ewentualnie pozostaną po likwidacji grupy zostaną przeznaczone na:
 - a) pokrycie strat powstałych w grupie z powodów niezawinionych przez MeCom (np. niemożność wyegzekwowania zaległości płatniczych od Klientów lub poręczycieli itp.).
 - b) wypłatę rat czystych Klientom, którym nie został przydzielony Produkt, a którzy zrezygnowali lub zostali wykluczeni, zgodnie z zasadami określonymi w & 16 i & 17 niniejszej umowy.
3. Jeżeli będące w dyspozycji środki finansowe będą nie-wystarczające do całkowitego zaspokojenia wierzytelności w powyższej kolejności płatności, należności wypłacane będą proporcjonalnie do wysokości wpłat każdego Klienta.
4. Jakikolwiek zmniejszenie się funduszu grupy, wywołane przez zdarzenia nie uwzględnione w tej Umowie, a niezależne od MeCom, będzie obciążać proporcjonalnie wszystkich Klientów uczestników danej grupy.”

Powołane postanowienia, można uznać, za tożsame, przez co określone procedury Likwidacji Funduszu w wykorzystywanym przez KAPITAŁ zapisie należy traktować jako niezgodne z prawem. Treść zapisu wykorzystywanego przez KAPITAŁ mieści się w całości w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru.

Poniżej przytoczono różnice występujące w porównywanych postanowieniach. Jednak nie mają one wpływu na sposób przeprowadzenia likwidacji określony przez KAPITAŁ oraz „MeCom”. Użyte zostały tożsame określenia: „W ciągu” – „W okresie”, „od zakończenia planu ratalnego” – „od terminu zakończenia planu ratalnego”, „zadłużenia” – „zaległości płatniczych”, „nie wymienione w umowie” – „nie uwzględnione w tej umowie”. Za tożsame można również uznać pojęcia: „rat podstawowych” – „rat czystych”, „Inwestor Funduszu” – „klient”, „KAPITAŁ” – „MeCom”, „Fundusz” – „grupa”.

Powyżej przytoczone pojęcia mogą być wykorzystywane zastępczo i określają odpowiadające sobie elementy umowy.

Wykorzystywanie klauzuli od momentu wpisania jej do rejestru jest zabronione. Treść klauzuli należy w związku z tym analizować w oderwaniu od treści umowy, tak więc należy przyjąć, iż zakazane jest zachowanie przedsiębiorcy określone w danym postanowieniu, bez względu na treści postanowień, na które się powołuje. Ocena postanowienia pod względem naruszenia Kodeksu cywilnego w zakresie niedozwolonych postanowień umownych dotyczy danego postanowienia umowy, a nie treści postanowień z nim związanych. Dlatego, też powołanie różnych paragrafów umowy, nieprzeszkadza w stwierdzeniu, iż są to tożsame postanowienia.

Procedury likwidacji grupy są identyczne w porównywalnych postanowieniach. W obu przypadkach, rozliczenie środków pieniężnych, jakie ewentualnie pozostaną po podjęciu decyzji o likwidacji, gdy nie wystarczą one na zaspokojenie wszelkich roszczeń będzie dokonywane proporcjonalnie do wysokości wpłat każdego Inwestora, co wynika z art. 17 pkt 3 OWU.

Tak więc biorąc pod uwagę powyższe uzasadnienie, należy przyjąć, iż w/w postanowienia różnią się tylko podmiotowo, a wszelkie inne różnice nie mają wpływu na procedurę likwidacji przyjętą przez tych przedsiębiorców.

Zgodnie z art. 23c ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w decyzji, Prezes Urzędu może określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w celu zapewnienia wykonania nakazu. Środkiem usunięcia praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów należy uznać w przedmiotowym przypadku zaprzestanie

stosowania zabronionej klauzuli, zmianę treści już zawartych umów, które nie zostały wykonane, tj. takich, które są w trakcie realizacji, a także niewykorzystywanie przedmiotowej klauzuli w nowo zawieranych umowach.

W świetle powyższego, należy stwierdzić, że w niniejszej sprawie został naruszony zbiorowy interes konsumentów i tym samym zasadne było podjęcie działań przewidzianych w ustawie dla zapewnienia ochrony konsumentów.

Wobec powyższego orzeka się jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach.

Dyrektor Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji
i Konsumentów w Katowicach Alicja Kral